

A KORTÁRS AMERIKAI GYERMEKIRODALOM FELHASZNÁLÁSA AZ OKTATÁSBAN

MAKKOS ANIKÓ

makkos.aniko@gmail.com

A kortárs amerikai gyermekirodalom új csillaga, a többszörös díjnyertes Kate DiCamillo Magyarországon nem ismeretlen szerző. Két könyve jelent meg fordításban a szegedi Könyvmolyképző Kiadónál: a *Cincin Lovag legendája* (2005) és a *Penny miatt* (2006). Az utóbbi regény nagyjátékfilm adaptációját vetítették a hazai mozik *Egy kutya miatt* címmel, valamint a magyar HBO mozcisatorna tűzte műsorára ugyanezt a filmet 2008 nyarán *Lelkipásztorkutya* címmel.

A gyermekkönyvek óriási kínálatából igen nehéz megtalálni azokat a műveket, amelyeket szívesen adnánk szülőkként gyerekeink kezébe, vagy pedagógusokként olvasatnánk, olvasnánk el velük. Kate DiCamillo művei a 8-12 éves korosztály számára nyújtanak feledhetetlen olvasmányélményt, és hozzá kell tennünk, hogy a gyerekekkel együtt olvasó felnőttek számára is. DiCamillo olyan kortárs gyerekkönyvszerző, aki lélekben még maga is gyerek, aki intenzíven megéli és kiválóan ismeri azt a modern világot, amely mindannyiunkat, így a mai gyerekeket is körülveszi. Azokra a helyzetekre keres gyógyírt műveivel, amelyek a mai gyerekek életének mindennapos és sokszor fájdalmas velejárói. Művei alapvetően a megismerésről, a megértésről és az elfogadásról szólnak. Saját állítása szerint minden könyvében ugyanarról ír, hogyan lehet megtanulni kezelni a veszteséget, és megtalálni a módját, hogy újra szeressünk.

Jelen dolgozatomban a szerzővel és a *Penny miatt* című regényével kívánom megismertetni az olvasót, valamint azzal, hogy az amerikai ta-

nítók milyen módon használják fel az adott művet iskolai oktatásra.

A SZERZŐRŐL

Egy szerző életrajza vagy legalább annak bizonyos részletei nem mindig haszontalan olvasmány az irodalom iránt érdeklődők számára. Kate DiCamillo esetében ez érvényes kijelentés. Ha megismerkedünk vele egy kicsit jobban, érthetőbb lesz számunkra regényei világa, a mögöttük meghúzódó motiváció. A szerző ráadásul több alkalommal is vallott gyermek- és ifjúkoráról és művei keletkezési körülményeiről. Mindezeket hasznos tudnunk, hogy teljesebb képet kapjunk művészetéről.

Katrina Elisabeth DiCamillo 1964. március 25-én született a pennsylvaniai Philadelphióban. Kisgyermek korában krónikus tüdőgyulladásban szenvedett, ezért orvosai javaslatára a család, egészen pontosan az anya és a két gyerek a melegebb éghajlatú floridai Clermontba költözött, mikor Kate 5 éves volt. Az apa hátramaradt, hogy eladja fogszabályozói praxisát, de végül nem ment a család után, és soha többé nem látták. Felnőttként az író úgy emlékezik erre vissza, hogy egy ideig mindannyian azzal áltatták magukat, hogy minden rendben van, tagadták, hogy az apa elhagyta volna őket, mígnem lassan, csendben rá kellett ébredniük a valóságra. Így DiCamillo egyszülős családban nőtt fel egy tipikus déli kisvárosban, nagy szabadságban, sokat csavarogva a természetben és mindeközben rengeteget olvasva.

1987-ben a Floridai Egyetemen angolból szerzett diplomát, de ezután a legváltozatosabb és végzettségének nem éppen megfelelő állásokban dolgozott. Árult cirkuszjegyeket, üvegházban növényeket ültetett, bingójátékot vezetett nyári táborokban, sőt még egy vidámparkban gépkezelő is volt. Mindeközben végig arról álmodozott, hogy író lesz belőle. Olvasott is a regényírásról vagy egy tucat könyvet, de maga egy sort sem írt. 29 évesen megvilágosodásként élte át azt a felismerést, hogy ha író akar lenni, akkor ténylegesen írnia kell. Napi két oldal megírását tűzte ki maga elé, és el is készült egy novellával, amelyet számtalanszor átdolgozott azután, mert igen rossznak talált. Végül elküldte egy kiadónak, de visszautasították.

1994-ben, 30 évesen egy barátját követve Minneapolisba költözött, ahol egy könyvnyomdai kereskedés gyerekirodalmi részlegén kapott állást. A feladata az volt, hogy könyvesboltok megrendeléseit állítsa össze. Saját bevallása szerint minden művet elolvasott, ami a keze ügyébe került. Köztük talált rá egy napon Christopher Paul Curtis *The Watsons Go to Birmingham – 1963* című 1995-ös könyvére (Delacorte Press), amely megváltoztatta az életét; úgy határozott, hogy gyerekregényt fog írni.

Kate DiCamillo egyedülálló és gyermektelen, de sok barátja van, valamint 3 gyerek és egy kutya nagynénje. Önmagát szűkszavúan és lényegre törően a következőképpen jellemzi: alacsony, hangos, utál főzni, de szeret enni. Nagyon szerencsésnek tartja magát azért, hogy történetek elmeséléséből él.

MŰVEK ÉS ELISMERÉSEK

Az első regény, a *Penny miatt* (*Because of Winn-Dixie*) az öngyógyítás terméke volt az író nő életében. Minnesota legkeményebb telén, sóvárogva a floridai melegre és a „kutyaelvonás” tüneteitől kutyaül szenvedve elkezdett egy történetet írni a délről, egy kislányról és a kutyájáról. A művet egy üzletkötőnek mutatta meg, akivel a könyvnyomdai kereskedésben találkozott, és saját maga

számára is óriási meglepetést jelentett, hogy a Candlewick Press felajánlotta, hogy megjeleneti. 14 évvel az álmodozás kezdete után valóra vált az álom. Sőt, még annál is több. Az 1997-ben írt és 2000-ben megjelent regény minden „az év legjobb könyvei” listára felkerült Amerikában, és számos elismerésben részesült.

Úgy tűnik, az író nő rátalált saját hangjára. Ezt nemcsak az óriási siker mutatta, hanem az is, hogy a megkezdett útról azóta sem tért le. Sorban jelennek meg művei – az összes az amerikai Candlewick Press kiadó gondozásában –, amelyeket szinte mindig rangos elismerésekkel jutalmaz az amerikai kritika, és lelkesen olvas a közönség. A megjelenés sorrendjében a következő műveket jegyzi – melyekkel jelentősebb díjakat tudhat magáénak – DiCamillo:

- *Because of Winn-Dixie* (2000) (*Penny miatt*, 2006) regény: Parent's Choice Gold Award (2000), Josette Frank-díj (2000), a legrangosabb amerikai gyermekkönyv-kitüntetés, a Newberry Érem kisdíja, a Newberry-díj (2001);
- *Tiger Rising* (2001) regény: National Book Award döntős mű ifjúsági kategóriában;
- *The Tale of Despereaux* (2004) (*Cincin Lovag legendája*, 2005) regény: Newberry Érem;
- *Mercy Wattson* (2005/6/7/8) képeskönyvsorozat;
- *The Miraculous Journey of Edward Tulane* (2006) regény: Boston Globe – Horn Book Award;
- *Great Joy* (2007) képeskönyv.

A *Penny miatt* című regényt 2005-ben filmsíttették meg (20th Century Fox stúdió, rendezte Wayne Wang), két másik regényből (*The Tale of Despereaux* és *The Miraculous Journey of Edward Tulane*) pedig jelenleg forgatnak filmet. E cikk megjelenésének időpontjában már a magyar mozikban is látható a Cincin Lovag legendájából készült egész estés mozi.

Kezdeti szokását megtartva Kate DiCamillo mindennap két oldalt ír. A sok elismerés és díj ellenére saját bevallása szerint még ma is ijedt,

bizonytalan, és fél a kudarctól, de dolgozik. Úgy érzi, hogy vannak történetek, amelyek meg akarnak születni, és az ő feladata ezek leírása.

HOGYAN SZÜLETNEK A MŰVEK?

Néhány mű megszületésének körülményei igen elevenen élnek az író emlékezetében. Penny történetéről így vall: „Egy éjjel, mielőtt aludni mentem, hallottam a kislány hangját, aki déli akcentussal azt mondja: »Van egy kutyám, Penny.«. És csak elkezdtem írni, amit India Opal Buloni mondott nekem.”¹ Cincin alakját egy barátja fiának köszönheti, aki megkérte, hogy írjon egy történetet egy hősről, akinek valószerűtlenül nagyok a fülei. A kisfiú nem tudta megmondani, hogy mi fog ezzel a hőssel történni, ezért kérte meg az írónt, hogy derítse ki. A kutya és a kiséger méltó társaként kelt életre az a porcelánnyúl is Edward Tulane néven, amely ajándékként érkezett az írónt otthonába: „Egyik karácsonyra egy elegánsan felöltöztetett nyulat kaptam ajándékba. Hazahoztam, és leültettem egy székre a nappaliban, és szinte azonnal el is feledkeztem róla. Néhány nappal később azt álmodtam, hogy a nyúl arccal lefelé fekszik az óceán fenekén, elveszítették, és arra vár, hogy valaki megtalálja.”²

Kate DiCamillo legszívesebben történetmesélőnek szereti magát nevezni. Időről időre belebotlik egy-egy karakterbe, és időt szán rá, hogy közelebbről megfigyelje. Erről maga így ír: „Az író szent kötelessége, hogy figyeljen a világra, és meglássa azt. (...) A Penny miatt az erre való törekvés eredménye. A könyvet kóbor kutyák, furcsa zenészek, magányos gyerekek és még magányosabb felnőttek népesítik be. Mind olyan fajtájú ember, aki gyakran elvesz az élet rohanásában. A velük töltött idő reveláció volt számomra. Arra jöttem rá, hogy minden egyes alkalommal, amikor a világot és az embereket közelebbről szemügyre veszem, a törekvés mássá tesz. A világ a figyelem mikroszkópja alatt feltárul, és olyat mutat meg

magáról, amiről korábban nem is álmodtál. Milyen történetek rejtőznek azoknak az embereknek az arca mögött, akik mellett naponta elmegyünk? Milyen szerelem, remények, vágyak?”³

AZ ELSŐ REGÉNY

Idézzünk először a regény méltatásai közül néhányat. „Humoros, szívbe markoló, teljesen őszinte regény, amely gyerekklasszikussá vált egy pillanat alatt.”⁴ – olvashatjuk az amerikai kiadó honlapján. „Lírai, megindító és elbűvölő. Egy remekül megírt mese a közösségről és barátságról, az édességről, bánatról és reményről. És még vicces is. Egy igazi drágakő.”⁵ (Kirkus Reviews) Továbbá: „Egy kitűnően kidolgozott első regény. Ez a keserű mese egy déli kisváros jelenéről el fogja bűvölni az olvasókat.”⁶ (Publishers Weekly)

A kritikák mindegyike kiemeli a regény világának kettősségét, amelyet legjobban a „keserű” szó ad vissza, de jól jellemez a „szívbe markoló” kifejezés, valamint az édesség és bánat szavak együtt említése is. Az írónt feltalált egy cukorkát is, a Littmus-pasztyillát, amelynek szopogatása ugyanezt az érzést képes kiváltani az emberből. Az íze édes és bánatos is egyszerre, de úgy, hogy mindenkit a saját bánatára emlékeztet. Regénybeli feltalálója azután kísérletezte ki az összetevőit, hogy családját elveszítette a polgárháborúban. India Opal, a főhős azt mondja, hogy a cukorka szopogatása közben szomorúság fogta el, Amandának halott kisöccse, Carson jutott tőle eszébe, India Opal apja, a lelkész melankóliait érzett, és Opal anyja jutott róla eszébe, aki elhagyta őket. A börtönviselt kisállat-kereskedő Otisnak eleredt a könnye, miután megkóstolta, mert a börtönre emlékeztette, a kutya után sóvárgó Cukibaba számára pedig „olyan nincsen kutyám íze” volt. Opal szinte mindenkivel megkóstoltatja, és ezáltal megtapasztalja, hogy min-

1 Candlewick Press – Kate DiCamillo (<http://www.candlewick.com/authill.asp?b=Author&m=bio&id=1989&pix=y> – 2008.08.28)

2 Uo.

3 Kate DiCamillo: On Writing (<http://www.katedicamillo.com/onwrit2.html> – 2008.08.28)

4 Kate DiCamillo: Lesson plans for Because of Winn-Dixie and other works (<http://www.webenglishteacher.com/dicamillo.html> – 2008.08.28)

5 Uo.

6 Uo.

denkinek kijut a bánatból az életben, még az orrát magasan fennhordó Amandának is, akiről aztán végképp nem gondolná.. A cukorka egy ügyes írói fogás arra, hogy az eltitkolt, elfojtott bánat a felszínre kerüljön, ami aztán elősegíti az emberek mélyebb megismerését és jobb megértését. A regény olvasóinak is mindannyiszor alkalmuk nyílik arra, hogy belegondoljanak abba, számukra milyen íze is lenne a cukorkának. Az író egy interjúban azt nyilatkozta, hogy maga is szívesen megkóstolná a Littmus-pasztyillát, ha lenne, de rá a jó könyvek is ilyen hatással vannak: egyszerre szomorodik el és lesz boldog tőlük.

Az olvasás is központi helyet foglal el a regényben, mint ahogy az író életében is. Opal első barátja az új kisvárosban, ahová apjával költöztek, a helybéli idős könyvtáros hölgy, Franny Block, aki már kislány korában is nagyon szeretett olvasni, ezért egyik születésnapjára egy könyvtárat kért ajándékba gazdag apjától. Egy kis házat szeretett volna tele könyvekkel, amelyeket kölcsönadhat másoknak. Opal másik, hasonlóan koros jóbarátja lesz Gloria Dump, aki szintén szeretett olvasni, amíg jó volt a látása, és akinek Opal felajánlja, hogy látogatásaikor felolvass neki. Az *Elfújta a szél* című klasszikus sokáig közös programmal és élménnyel látja el a kislányt és az idős, magányos asszonyt, és ötletet ad Opalnak a regényt záró kerti parti megrendezéséhez is. Az olvasás és a könyvek tehát a mindennapi élet szerves részét képezik a műben, de ezeknél is fontosabb szerep jut a történetmesélésnek, amely, mint tudjuk, Kate DiCamillo számára is az írás legfontosabb része. Történeteket adni a gyerekeknek, hogy általuk le tudják győzni azt a sok bánatot, amely körülveszi őket.

Opal tudatosan gyűjti a *történeteket* új barátairól, amelyeket egyszer el szeretne majd mondani az anyukájának, ha találkozna vele. Róla ugyanis időközben azt is megtudja, hogy ő is nagyon szeretett történeteket mesélni és hallgatni. Ezek az epizódok alkotják magát a regényt, „teljesen őszinte” és „remekül megírt” jelenetek Opal és újdonsült kutyája, Penny közös életéből az első nyáron Naomiban. A fejezetek a kisiskolások

számára egy szuszra kényelmesen elolvasható hosszúságúak, önmagukban is kerek egészek, és mindig tartogatnak valami érdekességet a gyerekeknek. Hol humorosak, mint Penny egerészése az istentisztelet alatt vagy Franny Block medveüzése a *Háború és béke* egy példányával, hol varázslatosak, mint a kisállat-kereskedés reggelei, amikor Otis gitárjátékával elbűvöli a szabadon engedett állatokat, vagy bájosak, akár csak a papagáj és a kutya összebarátkozása. És az író szándékának megfelelően vannak fájdalmas epizódok is, mint amikor Miss Franny elmeséli, hogyan ismerkedett meg dédapja a háborúval, és hogyan veszítette el minden rokonát, vagy Otis bebörtönzésének igaz története, de Gloria Dump harca élete szellemeivel is ide sorolható. Kate DiCamillo ebben a művében nem egy fantasztikus mesevilágba kalauzolja olvasóit, hanem az élet sokszínűségét és összetettségét tárja a gyerekek elé, akik egy saját korukbeli kislánnyal együtt élhetik át ezeket a tapasztalatokat, hiszen a történetek a tapasztalatgyűjtésről szólnak valószínűleg.

Ezek a tapasztalatok alapvető emberi *érzelmeikkel* kapcsolatosak, mint például a barátság, a megbocsátás és megértés, a biztonság; és igen, a magány, hiány, fájdalom, amelyek ugyanúgy ott vannak egy gyerek életében is. A regény elején Opal életének meghatározó élménye a hiány. Anyja elhagyta őket, apja pedig inkább lelkes számára, mint biztonságot adó, megértő apa. A másik negatív érzélem Opal számára a magány. Az új kisvárosbeli életét így jellemzi: „Elmondtam az úrnak, milyen magányos vagyok Naomiban, mert nem ismerek gyerekeket.” A magány azonban nemcsak Opalra jellemző. Azok a felnőttek, akikkel először barátságot köt, mind valamilyen módon magányosak, mert a helyi közösségből félig-meddig kizáródtak. Az idős könyvtáros hölgy, Franny Block azt mondja magáról Opalnak: „Azt hiszem, én maradtam már csak azokból az időkből. Azt hiszem, egyedül én emlékszem már arra a medvére. Minden barátom, mindenki, akit ismertem fiatal koromban, meghalt már. Mind elmentek.” Otis a kö-

vetkezőképpen fogalmazza meg helyzetét: „Nem vagyok veszélyes. (...) Magányos vagyok. De nem veszélyes.” Gloria Dump pedig boszorkány hírében áll, legalábbis a helyi gyerekek körében, akit gyakran csúfolnak, gúnyolnak ezzel, és akihez ezért nem közelednek. Ezt a sok magányt sikerül feloldani Pennynek, akiben Opal igazi társra lel, akinek köszönhető, hogy elindul a kommunikáció közte és apja között, és aki által egyre több emberrel, először felnőttel, majd gyerekekkel ismerkedik meg. A megismerés fokról fokra hozza magával a megértést is, a toleranciát és talán a megbocsátást is. A negatív érzelmeket fokozatosan felváltják a pozitívak.

Ami az egész láncolatot elindítja, az a *mosoly*. Penny egy különleges kutya: tud mosolyogni, és ezzel mindenkit levesz a lábáról. Opal rájön, hogy ez az ismerkedés és barátkozás kulcsa. „Ügyesebben barátkozol, mint bárki, akit ismerek” – mondja elismerően kutyájának, miután az még egy papagájjal is el tudja fogadtatni magát. Penny mosolya mindenkire átterjed, Opal is megtanulja tőle, és ennek köszönhetően barátok hálózata épül ki körülötte. Először felnőttekkel ismerkedik meg, majd az ő bölcsességük segít neki abban, hogy a körülötte lévő, de nem kedvelt, mert vele barátkozni nem akaró gyerekek viselkedését is máshogy kezdje el szemlélni.

Az író nő reneteg helyen hangsúlyozza a regényben, hogy a jó emberi kapcsolatok alapja a másoknak szentelt *figyelem* és mások *megértése*. Gloria Dumppal kapcsolatban jegyezte meg Opal a következőt: „Éreztem, hogy egész szívével hallgat engem, és ez nagyon jól esett.” Ő is arra törekszik ezután, hogy egész szívével figyeljen másokra. Így hamar rájön arra, hogy Penny miért nem szereti, ha egyedül hagyják: „Én tudtam, hogy Penny mit érez. Biztosan összeszorult a szíve, amikor otthagytuk.” Ezzel a figyelemmel tudja szó szerint megszelídíteni a kisállat-kereskedő Otist, és ennek segítségével fogja kideríteni, hogy miért olyan „fintori” Amanda Wilkinson. Opalra különösen jellemző még az is, hogy szívesen gondoskodik másokról. Ez fakadhat abból a helyzetből, hogy anya nélkül van, és jóval

önállóbb, mint a korabeli gyerekek. Apjára is többször úgy tekint, mint akiről neki kell gondoskodnia. A regény elején a következőképpen beszél róla: „A lelkésről is meséltem neki, hogy milyen jó ember, annak ellenére, hogy annyira el van foglalva a beszédeivel meg az imáival meg a nyomorgó emberekkel, hogy nem ér rá bevásárolni.” Pennyt védi a viharok alatt, hogy ne féljen annyira, Gloriának felolvas, hogy elúzze múltja szellemeit. A legerősebb gondoskodást viszont Otisszal kapcsolatban láthatjuk. Gyakran nemcsak a kötelező takarítást végzi el Penny nyakörvéért és pórázáért cserébe, hanem mint egy gondos anya, rendet is rak helyette: „...kisöpröttem, letöröltem a port, és néha rendet raktam Otis polcain, mert ő nem tud olyan szép rendet rakni, mint én.” Végül pedig kifejezetten Otis kedvéért találja ki a kerti partit, hogy újra gitározhasson az embereknek.

A megértés gyakran magával hozza a *megbocsátást* is. A legviccesebb példa erre az égzengéstől rettegő Penny esete. Amint megértik, hogy félelmében rohan föl-alá és dönt fel mindent és mindenkit a lakókocsiban Penny, máris megbocsátják neki. A megbocsátásra példa értékű Gloria Dump viselkedése is. Ő szorgalmazza, hogy Opal legyen megértőbb a Dewberry-fiúkkal, és hívja meg őket a kerti partira, holott magától Opaltól tudja, hogy ők is boszorkánynak csúfolják. De azzal is tisztában van, hogy a megismerés a megértés forrása. Opal Gloriánál szembesül azzal is, hogy az embereket nem feltétlenül a múltjuk alapján kell megítélni. Mindenki megváltozhat, és ezt az esélyt meg kell adni minden embernek. Otis és Gloria múltjában is vannak sötét foltok, és Opal megtudja az apjától azt is, hogy anyja is sok hibát követett el azon az egyen kívül, ami számukra a legfájdalmasabb, hogy elhagyta őket. Ezek a tapasztalatok aztán lassacskán hozzásegítik Opalt ahhoz, hogy más szemmel nézzen a szüleire, megértse apja és anyja viselkedését. A mű végén egyértelműen máshogy viszonyul hozzájuk, mint a kezdetén.

A regény elején Opal és apja között alig van *kommunikáció*, vagy ha van is, semmiképpen

sem kerülhet szóba az, ami mindkettőjüket legjobban bántja: Opal anyja. A lelkészt is folyamatosan gyötri a veszteség, és magába zárkózik fájdalmával, nem képes kislányára figyelni. A kutya lesz az a közvetítő és segítő, aki közelebb hozza őket érzelmileg, akivel Opal először beszélheti meg a fájdalmát, és akitől tanácsot kérhet arra vonatkozóan, hogy mit is tegyen ebben a helyzetben. Gyakorlatilag, amit Penny tud adni, az a megerősítése annak, amit Opal maga is tud, mindezek ellenére azonban ez óriási segítség a kislánynak. „Beszéltem Pennyvel, és egyetértett velem” – mondja apjának, amikor előhozakodik azzal a kéréssel, hogy mondjon el neki tíz dolgot az anyjáról, egy jellemző vonást minden egyes évre az eddigi életének. A kislány állandóan beszél Pennyhez, és a kutya reakcióit értelmezi: „Penny egy darabig a semmibe bámult, mint aki próbál visszaemlékezni.” Gyakran van, hogy beszélgetéseik során helyet is cserélnek, mintha a kutyának lennének olyan gondjai, amelyeket eddig nem tudott senkivel sem megbeszélni. Opal ilyenkor mintegy kivetíti a kutyára a saját helyzetét: „Penny úgy nézett rám, míg ezeket elbeszéltem neki, mintha megkönnyebbült volna, hogy végre megérti őt valaki.”

A verbális kommunikáción kívül igen nagy szerep jut a *nem verbális* kommunikációs kifejezési eszközöknek is, amelyek értelmezése ugyancsak közelebb visz a másik ember érzelmi megértéséhez. Például Otis hosszú ideig kerüli a szemkontaktust Opallal, ami jelzi zárkózottságát és félelmeit másokkal szemben. A lelkész üdvözlő kézfogása a kerti partin a közösség általi befogadást jelenti, ezért alig meri azt elfogadni. Ugyancsak Amanda arckifejezése az, ami sokáig távol tartja Opalt tőle, amíg meg nem érti, hogy a veszteség ült ki az arcára ilyen formában. Apja testtartása Opalt egy páncéljába visszahúzódo teknősre emlékezteti mindig, aki el akar menekülni a kellemetlen kérdések elől. A térköz Opal és az emberek között a regényben folyamatosan csökken, ami nemcsak a fizikai, de a lelki közeledés jele is. Teljesen elképed, amikor az idősebb Dewberry-fiú a kezét nyújtva fölsegíti a földről

Gloria Dump kertjében, és ugyanezen az estén szavak helyett egyszerűen csak szorosan Amanda mellé áll, ezzel fejezve ki együttérzését. Amikor síró apját szorosan átöleli, a közös veszteség feldolgozása is megkezdődhet kettejük életében. Ekkor már biztos benne, hogy ezentúl tudnak majd beszélgetni anyjáról, és ez már nem lesz annyira fájdalmas egyikük számára sem.

Az *anya* alakja különös módon szövi át a regényt. Kate DiCamillo más műveit is jellemzi az anyák hiánya. Egy újságírói kérdésre egyszer azt válaszolta, hogy maga sem tudja, hogy miért hiányoznak az anyák hősei életéből, ez nem szándékos vagy előre elhatározott elem nála. Igazából saját édesanyja is feltette már neki ezt a kérdést, és csak azt tudja válaszolni, hogy valószínűleg a tudatalattiját foglalkoztathatja az egyszülős családban való nevelkedés, mivel hogy ő maga apa nélkül nőtt fel. Opal is nagyon korán veszítette el édesanyját, mert emlékei sincsenek róla. Amit apja elmond róla, azt a tíz jellemvonást, leírja, és addig mondogatja magának, amíg kívülről nem tudja. Ezzel arra készül fel, hogy fel tudja ismerni anyját, ha valahol véletlenül találkozna. Ugyanakkor saját személyiségének megismeréséről és megerősítéséről is szól ez a lista, ugyanis örömmel fedezi fel önmagában azokat a tulajdonságokat, amelyeket anyjától örökölt. Élete új fejezetének eseményeit is gyakran aszerint mérlegeli, hogy azok tetszenének-e anyjának, ha elmesélné neki őket. Tudatosan gyűjti azokat a történeteket, amelyeket feltétlenül megszeretne osztani vele. Bár nincs jelen az anya az életében, mégis, szinte minden lépését ő irányítja, nagyon gyakran gondol rá.

Az anya elvesztésével párhuzamos történet *Penny elveszése*, amit együtt élhetünk át Opallal. Együtt kóborolhatjuk be vele és apjával a szakadó esőben a városka utcáit, kiáltozva a kutya nevét, átélhetjük a kétségbeesést és a veszteséget, együtt sírhatunk velük. Ez a közös élmény szakítja át végül is az érzelmi gátat apa és lánya között. Ez az újabb fájdalom azonban újabb tudást is hoz magával. Gloria Dump a következő intellemmel engedi útjára Opalt: „Ne feledd, hogy sohasem

tarthatod vissza azt, aki el akar menni. Szeresd addig, amíg a tiéd.” Opal ekkor jön rá, hogy apja sem tehetett egyebet anyjával: nem tarthatta vissza azt, aki el akart menni. A kutya keresése közben Opal fejben összeállítja azt a tízes listát is, ami alapján mások ráismerhetnének Pennyre. Ekkor éri egy újabb fájdalmas felfedezés: a megismerés szorosán összekapcsolódik az átéléssel, a jelenléttel; ami neki tíz élmény, valóságos események lenyomata, emléke, az másnak csak egy tíz pontból álló, üres lista. Rá kell döbbsennie, hogy anyját sem tudná felismerni és nem tudja igazán megismerni a listája alapján, mert a személyiség, az egyediség nem ragadható meg ilyen módon, az élmények nem pótolhatóak. Egyértelmű, hogy Opal nemcsak Pennyt siratja ekkor, hanem édesanyját is: „Most vettem észre, hogy amíg anyun járt az eszem, el is feledkeztem Pennyről.” A kislány kiválóan érzi, hogy ez után az este után apjával már képesek lesznek arra, hogy érzelmeiket nyíltan kifejezzék, közösen meggyászolják, és lassan elengedjék anyját.

Mint eddig is láttuk, a regény egyszerű cselekménye ellenére sok bölcsességgel látja el az olvasót. De az élet kettős természete itt is érvényesül, és a bölcsességekkel, az egy életre szóló tapasztalatokkal párhuzamosan végig jelen van a *humor* is. A tízes listák például sok megmosolyogtató részletet tartalmaznak. Opal anyjáról többek között megtudjuk, hogy: „Ha elültetett egy autógumit, kinőtt egy autó”, vagy hogy „Mindent odaégetett, még a vizet is”. Penny pedig „horkol”, „szeret heverőkön üldögelni”, és „szívesen jár templomba”, ahol „meg tudja fogni az egeret anélkül, hogy összeroppantaná”. A regény humoros és igen szemléletes, a gyermeki látásmódot kiválóan tükröző hasonlatokban is bővelkedik. Pennyt ilyennek látta Opal, amikor kutyájának fogadta a Penny Áruházban: „Leginkább úgy festett, mint egy nagy darab, ócska barna szőnyeg, amelyet kinn felejtettek az esőn.” És ilyennek, amikor az egér után iramodott a templomban: „Penny, mint egy szőrös ágyúgolyó, átlőtt a termen.” Ez a regény tehát nemcsak tanulságos, de igen szórakoztató olvasmány is, és

nyugodtan állíthatjuk, hogy nemcsak a kisiskolás, de bármely más korosztály számára is.

Kate DiCamillo azt vallja, hogy *morális kötelesség*, hogy a gyermekkönyvben a dolgok végül jól alakuljanak. A gyerekeknek reményt kell adni. Ugyanakkor gyermekkorából emlékszik arra, hogy nagyon zavaróak voltak számára azok a könyvek, amelyekben a szálak szépen el voltak varrva, és amelyeknek nem sok közülük volt ahhoz a valósághoz, amelyet ő maga körül felfogott. A boldog befejezés az író számára azt jelenti, hogy mindenki jól van, de senki sem pont azt kapja, amit akart. Ha ebből az aspektusból vizsgáljuk meg a regény végét, akkor látjuk, hogy az író betartotta a szavát. Penny hamar megkerül, mert el sem vezett igazán, a kerti parti pedig – bár elmossa a nyári zápor – oldja az emberek elszigeteltségét, és a közös éneklés kinyitja a szívüket. Tanulságos idézni a regény utolsó bekezdését. „Otis elnevette magát, és megpendítette gitárja húrjait. A Littmus-pasztila íze szétáradt a számban, mint egy nyíló virág, édesen és szomorúan. És akkor Otis és Gloria, Stevie és Miss Franny, Dunlap és Amanda, Cukibaba és az apukám énekelni kezdett. Én meg figyelmesen hallgattam, hogy jól megtanuljam.” Ebben a bekezdésben szinte minden benne van, amit a regény értéként felmutat. A mosoly, az élet kettős természete, az emberi közösség ereje, a figyelem és a tanulás. Ezeknek a hétköznapi életből vett szereplőknek az élete nem változott meg alapvetően – a szegény, árva lányból nem lett hercegnő a mese végére –, de jobbá vált azáltal, hogy mosolyt és figyelmet kaptak és adtak. Véleményem szerint ez a regény egyszerű, de nagyon fontos dolgokra irányítja olvasói figyelmét. Ahogy az író többi műve, úgy ez is a barátság gyógyító erejét szemlélteti.

HOGYAN TANÍTIK A PENNY MIATT CÍMŰ REGÉNYT AMERIKÁBAN?

Végezetül azt szeretném megmutatni a *Penny miatt* című regényen keresztül, hogy Amerikában milyen sokrétűen segítik elő a gyerekeknek íródott művek olvasását, megszerettetését és fel-

dolgozását. Az interneten böngészve bárki számtalan olyan ingyenesen hozzáférhető honlapot tud találni, ahol – ha a mi példánknál maradunk – Kate DiCamillo valamely művét éppen olvasó gyerekeknek, illetve az ezt figyelemmel kísérő, segítő szülőknek és pedagógusoknak ajánlanak rengeteg ötletet, színes feladatot, kinyomtatható olvasmánynaplót, online feladatlapot és hosszan sorolhatnám még, hogy mi mindent. Mindez változatosabbá, még élményszerűbbé teszi az olvasást, és segíti a megértést. Ezt minősíthetjük az üzleti tevékenység részének is, reklámfogásnak, de semmiképpen sem lehet elvitatni a jó szándékot sem ezektől a kezdeményezésektől. Egyértelmű, hogy élményt jelent az olvasónak, hogy máshol, más formában is találkozhat kedvenc szereplőivel és történeteikkel. A szülők és a pedagógusok pedig sok segítséghez juthatnak a művek értelmezését és feldolgozását illetően. A műhöz szorosan kapcsolódó feladatokat gyakran kísérik kiegészítő, ismeretterjesztő kis olvasmányok vagy követik további linkek, amelyek újabb ismeretekhez vezetnek el az olvasókat. Gyakran találkozhatunk olyan típusú feladatokkal is, amelyek az olvasók élete és a regény között teremtenek kapcsolatot. Az olvasmányélmény így aktivizálódik, a feladatok élvezetes játékot jelentenek, és az olvasás a mindennapi élet részévé válik. Ez az a cél, amit a szülők és pedagógusok, bárhol is éljenek, szeretnének elérni.

Én a sok lehetséges forrásból egyet választottam ki, az amerikai kiadó honlapjának⁷ a regényre vonatkozó oldalait, és ennek alapján fogom bemutatni, hogy amerikai tanítók és könyvtárosok milyen feladatokat dolgoztak ki és próbálták ki 9-12 éves iskolásokkal a *Penny miatt* című regény feldolgozására. A regényt nyelv- és irodalomórákon folytatásokban olvassák fel a gyerekeknek a tanítók, ezekről a felolvasásokról is olvashatunk élménybeszámolókat. Mindeközben a regény egyes eseményeihez kapcsolódóan különféle feladatokkal látják el a tanulókat. Ami számunkra talán szokatlanabb, az az, hogy többféle tantárgy keretein belül is foglalkoznak a re-

génnyel. Ezzel állandóan felszínen tudják tartani a róla való diskurzust, és az iskolai élet néhány hete ennek a történetnek a jegyében telik. Így az olvasás nem egy-két tanórába szorított tevékenység, hanem közös, mindent átható élmény. A honlap a következő tantárgyakhoz kapcsolódó feladatokat tartalmaz: anyanyelv és irodalom, drámajáték, természettudomány, földrajz, matematika és rajz.

Kezdjük a legkézenfekvőbb tantárggyal, az *anyanyelv és irodalommal*. Itt öt különféle feladatra olvashatunk javaslatot.

1. Az osztály gyűjtsön interjúkérdéseket, amelyek segítségével többet meg lehet tudni egymásról.
Például: Mit vesznek rajtad először észre az emberek?
Hogyan kaptad a nevedet vagy a becenevedet?
Mit szeretsz csinálni a legjobban?
Mit nem szeretsz?
Hogyan írnád le a személyiségedet?
Mi az egyedi benned?
Van-e hobbid?
2. Párok segítsenek egymásnak egy *Tíz dolog magamról* című listát összeállítani úgy, hogy meginterjúvolják egymást. Ezek után a gyerekek készíthetnek posztereket a jellemző tulajdonságaikról, amelyeket kitehetnek az osztály falára.
3. Osszuk az osztályt kis csoportokra, és mindegyik csoportnak adjunk egy szereplőt a regényből. A csoportok egyes szám első személyben beszéljenek a szereplő nevében, a többi csoport pedig találja ki, hogy melyik szereplő beszél.
4. Opal nevében írassunk anyukájának címzett levelet, amelyben elmeséli neki, hogy mi történt vele ezen a nyáron Penny miatt.
5. Írassunk egyes szám első személyű beszámolót a tanulókkal arról, hogy hogyan változott meg az életük valaki vagy valami miatt. A megírás előtt készítsünk egy tízes listát az adott személyről, állatról vagy dologról, amelyet aztán felhasználhatnak a beszámoló írásakor.

⁷ <http://www.candlewick.com>

Dramajátékkórak Magyarországon is megtalálhatóak különálló tantárgyként az alsó tagozatos iskolások órarendjében, bár nem minden iskolában. Ezek a dramatikus játékok azonban enélkül is kiválóan integrálhatók az irodalom oktatásába. A feladatok készítői a kerti parti eljátszására buzdítanak. Az ott leírt kellékeket és ételeket (például Dump-puncs, tojásos szendvicsek, kutyás képek, girlandok, mécsesek stb.) a gyerekek korábban elkészíthetik, összegyűjthetik, és a játék során felhasználhatják. Az eljátszás után a többiek kikérdezhetik a szereplőket az érzéseikről, gondolataikról, tetteikről az adott szerepben. Példának okáért a következő kérdéseket is fel lehetne tenni:

- Miss Franny, mit gondolt és érzett, miközben öltözködött a partira?
- Opal, mit éreztél, amikor rájöttél, hogy Penny eltűnt?
- Dunlap, hogy érezted magad, amikor integetél Opalnak, és ő nem intett vissza?
- Otis, milyen volt ennyi új emberrel találkozni?

Itt jegyezném meg, hogy több helyen is olvashatóak olyan élménybeszámolók, amelyekben amerikai kisiskolások írnak az íróknak arról, hogy megrendezték a kerti partit, pontosan a leírásoknak megfelelően.

A *természettudományi* tantárgyak keretein belül a regény állati vonatkozásaira koncentráltak a feladatok írói. Elsősorban kutatómunkára szólítják fel a diákokat. Az a feladat, hogy mindenki találjon magának egy állatot, amelyet szívesen tartana otthon. Aztán pontosan nézzen utána a fajtájának, és gyűjtsön róla minél több információt, melynek segítségével össze tud állítani egy tízes listát a saját állatáról. Ezt a munkát megtoldották még két kifejezetten kreatív feladattal. Ezek közül az elsőben olyan hangutánzó szavakat kell létrehozni, amelyek a gyerekek szerint jól jellemzik a saját állatuk hangját, illetve a második feladatban nevet kell találni az állatuknak, amelyet aztán egy névszépverseny keretében meg is lehet méretetni.

A földrajzi vonatkozások esetében csak egyetlen feladványt tartalmaz a feladatsor, mégpedig azt, hogy mérjék meg a tanulók, milyen messze van az otthonuktól Florida. Más honlapokon azonban lehet találkozni például a floridai időjárásra vonatkozó, illetve Naomi városka megkeresésére irányuló feladatokkal.

Talán magunktól el sem tudnánk képzelni, hogy egy regény alapján milyen *matematikai* jellegű feladatokkal lehet ellátni a tanulókat. De valójában a regény adja magát az ilyen irányú továbbgondolásra is, hiszen Opal azért kezd el dolgozni a kisállat-kereskedésben, hogy kutyájának megvehesse a szép piros nyakörvet és pórázt. Otis ezért pontos nyilvántartást vezet arról, hogy Opal mikor és mennyit dolgozik. Az ötletes feladatírók tehát a következő matematikai feladványokat eszelték ki:

1. Ha a nyakörv 8,75 dollár, a póráz pedig 11,25 dollár, mennyibe kerül a kettő együtt?
2. Ha 3,5 dollárt keres Opal egy órai takarítással, és hetente 3 órát dolgozik, mennyit keres egy héten?
3. Ha Opal hetente 4 dollárt fizet a kisállat-kereskedőnek, hány hét alatt tudja kifizetni a nyakörvet és a pórázt?
4. Hány órát kell Opalnak dolgoznia a nyakörvéért és a pórázért?
5. Heti 3,5 órai munkával mennyit keresne Opal?
6. Ha egy nyakörvet, de két pórázt venne Opal, hány órát kellene dolgoznia értük? Kerekíts a közelebbi órához!

Legutoljára maradt a *rajzóra*, amelynek keretein belül rengeteg mindent ki lehet találni a tanulók számára. Kissé talán szokatlan az a feladat, amelyet a honlapon találunk. Egy cipősdobozt és különféle anyagokat felhasználva (gyöngyök, tollak, színes papírok, fogpiszkálók, ruhaanyagok stb.) háromdimenziós képet készíthetnek a gyerekek, felidézve a regény egy-egy jelenetét.

ÖSSZEGZÉS

Jelen írásommal arra igyekeztem rávilágítani, hogy érdemes lenne megfontolni a magyar ok-

tatásban is, hogy kortárs és akár kortárs külföldi szerzők műveivel is megismertessük a tanulókat már kisiskolás korukban. Közöttük ugyanis sok olyan mű van, amelyek a gyerekek mindennapjaihoz közel állnak, életkoruknak, a világról való tudásuknak megfelelnek, természetesen igényes irodalmat képviselnek, külföldi szerzők esetében művészi fordításban olvashatók (Kate DiCamillo fentebb tárgyalt művét Tótfalusi István fordította magyarra), élvezhetőek, szerethetőek és tanulságosak a gyerekek számára. Ha ilyen műveket is olvastatnánk a kisiskolásokkal, az irodalom talán nem állna annyira távol tőlük, jobban átélhető lenne számukra. Ugyancsak követendő példának tartom azt a fentebb ismertetett amerikai gyakorlatot, amely ingyenesen hozzáférhető internetes oldalakon nyújt iránymutatást és segítséget, ad ötleteket szülőknek és pedagógusoknak, további játékos feladatokat pedig a gyerekeknek egy-egy olvasmány kapcsán. Reményeim szerint Kate DiCamillo munkásságának és első, nagy sikerű gyerekregényének be-

mutatásával sikerült példát mutatnom arra, hogy vannak olyan kortárs, külföldi szerzők által írt és magyarul is hozzáférhető művek, amelyek a hazai általános iskolai oktatásban is jól használhatóak lennének, és kisiskolásainknak maradandó olvasmányélményt nyújtanának.

FELHASZNÁLT IRODALOM

CHRISTOPHER PAUL CURTIS 1995: *The Watsons Go to Birmingham –1963*. Delacorte Press

KATE DICAMILLO 2005: *Cincin Lovag legendája*. Szeged, Könyvmolyképző Kiadó

KATE DICAMILLO 2006: *Penny miatt*. Szeged, Könyvmolyképző Kiadó

Fontosabb weblapok

www.katedicamillo.com ;

www.wikipedia.org ;

www2.scholastic.com/browse ;

www.candlewick.com ;

www.candlewickportal.com ;

www.walden.com ;

www.teachingbooks.com ;

www.newsweek.com ;

www.nytimes.com ;

www.wilsonbiographies.com ;

<http://www.webenglishteacher.com>

Kiadványaink

Lőrinc László: Életmód történet I.

Ez a könyv nemcsak a lakás, az étkezés, öltözködés, vagyis az anyagi környezet változásairól szól, hanem az emberi viselkedés és gondolkodásmód, az emberek közötti viszonyok történetéről is. Számos forrás és feladat segíti elő, hogy a következtetéseket maguk a diákok vonják le. Alapvető szemléleti újítást, kiegészítést jelent a mostani tankönyvekhez képest, bár semmiképp sem azok helyettesítésére szolgál.

Bolti ár: **2640 Ft**

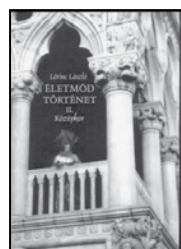
lett korunk jelenségeit is értelmezi. Amire például a könyv címlapja is utal: a középkori karneválok megismerésével az olvasó jobban megértheti az április 1-én, a „bolond ballagáskor”, szilveszterkor vagy farsangkor felbukkanó mai szokások gyökereit és „értelmét”. De hasonló felismerésekre ad alkalmat a lovagi kultúra, a szentkultusz, a paraszti világkép és még sok más középkori furcsaság bemutatása.

Bolti ár: **2640 Ft**

Szabó Attila: Művészettörténet képekben

A mintegy 1036 műretek színes reprodukcióját tartalmazó kötet művészettörténeti korszakokként és időbeli egymásutánban szemlélteti a különböző művészettörténeti összefüggéseket, az egyes korszakok stíluszajátosságait, a különböző korok és népek művészetének tárgyköreit. Nem minden iskolában áll rendelkezésre a művészettörténet egészét átfogó kép- vagy diatár, nem szólva más szemléltető technikai eszközökről. A képkötet ezt a hiányt igyekszik pótolni. Segítségével a diákok önállóan tanulmányozhatják az adott korhoz tartozó műalkotásokat és stílusjegyeiket.

Bolti ár: **2970 Ft**

Lőrinc László: Életmód történet II.

A kiadvány a középkori tárgyi környezet (lakóhely, öltözet, táplálék stb.) mutatja be, és szélesebb értelemben beszél az „élet kereteiről” (demográfia, higiénia, orvoslás, élelmezés, technika, termelés, településszerkezet stb.), a társadalom belső viszonyairól (család, egyes életkorok, nemek illetve társadalmi csoportok jellemzői és kapcsolatai stb.), végül a gondolkodásmódról (erkölc, mentalitás, mindennapi rítusok, jogszemlélet, az idő és tér felfogása stb.). Ez a megközelítés a múlt bemutatása mel-